

א פובליק אַצִיע פֿוֹן פֿאָרְיזֶעָר יִדִיש-צְעַנְטָעָר - מעדעם-ביבלי אַטָעָק

DER YIDISHER

דער יידישער

טעם-טעם טעם-טעם

א פֿערְיאָדִיש בְּלַעַטֵּל פֿאָר יִדִיש-לְעַרְנָעָרָס

אַב תְּשָׁעַ"ה/יֹולִי 2015

2,50 אַיְירָאָס

יאָר 20, נומָעָר 5 (100)

צוּוֹאנְצִיךְ יִאָר טֻעַם-טֻעַם !!! !! (ז' 2)

לכּבוֹד דַעַם 100 סְטָן נומָעָר : אַ נִיְיעָר אוַיסְשְׁטוּל מִיט 12 פֿאָרְבִּיקָע זִיטָן !

י. ל. פרץ (1852-1915)

די גָּאַלְדָעָנָע קִיְיט (ז' 3), פֿרְצָעָס זְכָרוֹנוֹת (ז' 4-5),
„מְאַנִישׁ“ [פֿרְאָגְמָעָנָטָן] (ז' 5-6) אָוָן אַ פֿרְצָעָשְׁפִיל (ז' 7)

סְעַקְס אַוִיכְ פֿיְדִיש

בְּאָר פֿאָר
דְּעַרְוָאָקְסָעָנוּ!

שְׁפִרְיכּוּוּעַרְטָעָר (ז' 8), סְעַקְסְגָּלָאָסָאָר (ז' 9), פֿעַטְעָ וּוִיצְן (ז' 10)
אוָן אַ סְעַקְסְוּלָעָ פֿאָרְאָדִיעָ פֿוֹן י. ל. פֿרְצָעָס „מְאַנִישׁ“ (ז' 11)

דער יידישער טעם-טעם

א פעריאדיש בלעטל פאר יידיש-לערנערום

תישרי תשנ"ו / אקטאבער 1995

פאר, נומער 1

פאר וואס א טעם-טעם?

פאר וואס האבן מיר אויסגערטאכט אזא נאמען פאר דעם זשורנאל ?
עדשנס. ווילט מיר ווילז עס זאל זיין א מיז טאטמאם . ווי די טאטטאמס איז אפריקע. אן אמתדיין קאמוניקאציע-מיטל, איז יידיש-תלמידים זאלן קעבען לייענען ארטיקלען געשריבן היבט אויף היינטיקע טעםמעס.

צוויטנס. ווילט מיר ווילז אז עס זאל האבן א יידישן טעם⁽²⁾ וואס איז א ? יידישער טעם קענט איר אלין זאגן...
אוון דרייטנס, אזי ווי מיר ווועלן דא שפילן מיט ווערטער, פאסט⁽³⁾ עס דאך איז מיר זאלן אבחיבן מיט א ווערטערשפיל. א טאטטאמס מיט א יידישן טעם = "דער יידישער טעם-טעם" !

1) EMESDIK véritable ; 2) TAM goût ; 3) convenir

אונדזער ליט-ארטיקל!

פאר וואס א זשורנאל ?

בניע ציטשירט איז ערפֿער יידיש בעים סוף פון 200 טון ערונגערט איז עפֿס א צולחכיס⁽⁴⁾. שרייבן – און לייענען – איז איז שפרא. וואס האס מען דערפה ? בו. גוט ... אַשְׁר אֵין דָא זִקְעָע אָוְנְטָעֶרְבָּעָמְבוֹגָע⁽⁵⁾ א צולחכיסדיקע. צו להכיעס⁽⁶⁾ עננע וואס טעההע⁽⁷⁾ איז די יידישע שפרא האט נישט קיין צוקונטט. די אידיעו פון שאָן. דער יידישער טעם-טעם איז בישט אַרְוִיסְגַּעַשְׁפָּרְגָּנָען פון די קעפֿ פון יידיש-קָאנְגָּאַט טיקער. צי איז להפֿרָא⁽⁸⁾ געקומען פון די סטודענטן פון די יידישקָוּסָן. וואס האבן געלַעֲדָעָרְטִיכָּא⁽⁹⁾ א ציטשירט אַפְּרָאַר זַיְעַר בְּיוֹאָן אַדְּיקָטִישׁ חֻודְש-בָּלָאַט. דער יידישער טעם-טעם האט תאָקָע אַסְפָּצִיכָּיָשׁ ציל : עס זאל זיין אַזְשָׁוּרְנָאָל קָאָר מענטשן וואס לערבען זיך יידיש. און דער זשורנאל ווועט אַפְּלָו געשריבן וווערדוֹ זוֹרָאַז. זְשָׁוּרְנָאָלִיסְטוֹן וואס יידיש איז נישט זיינע מושערשפראָר. אַמְּלָאָה האבן זיך זיך בעעלרנט יידיש – און ערבען זיך באָר... און אַזְּוִי גִּיט וויטער די גַּאֲלָעָנָע קִיטִּיט⁽¹⁰⁾ פון דער יידיש-טראַדִּיצִיעַ 1) editorial ; 2) TSULEAKHES provocation ; 3) entreprise ; 4) pour 14) KEDE'Y afin de/in order to 15) Yitskhok-Niborski 16) cette année/this year 17) on commémore/we commemorate 18) anniversaire de décès/anniversary of his death 19) au cours de/in the course of 20) TEL-AVIV 21) attirent/attract 22) TALMIDIM étudiants/students 23) appropriés/suitable 24) TAYNES reproches, critiques/complaints 25) suggestions 26) désirs/requests 27) ... IKER surtout/especially 28) contributions.

יט צוֹאנְצִיךְ יָאָר צָוּ רַיְקָהָאָבָן זַיְקָגְּעַרְאָס פָּן אוֹוְפָּ אַשְׁרִיבְּקָוּרָס אַין דָעַר מַעְדָעַמִּי בִּבְּלַאַטְּעָק אַ קְלִינְיָע גְּרוֹפָע יִידִישְׁ-סְטְוֹדְעָנָן. זַיְעַר לְעַדְרָע אַיְזָעָוּן יִצְחָק נִיבָּאָרְסִיקִי אַוְן דָעַר צִיל⁽²⁾ – זַיְקָאָסְצָוּר לְעַדְרָע גַּוְתָּשְׁרִיבְּנָן יִידִישׁ. וּוּ אַמְּנִין פְּרָאַקְטִישׁ גַּעַנְטוֹנָגָע אַבָּאָן זַיְיָ גַּעַטְרָאָכָט : "לְאָמֵר פְּרוֹוֹן מַאְכָן אַ בְּלַעְטָל⁽⁴⁾ וְוָאָס זַאְלָטוֹגָן וְוִי לִיְּעַנְ-מַאְטָעָה. רַיְאָל פָּאָר זַעְרָנָעָרָס". מַעְהָאָט אוֹיסְגָּעָלְבָּן אַ נָּאָמָעָן אַנְגָּשְׂרִיבְּנָן פִּיר זַיְטְלָעָע, פָּאַטְאָקָאָפְּרִירָט דִי גַּאנְצָע זַאָן אַוְן עַס צַעְטִילָט דִי יִידִישׁ סְטְוֹדְעָנָן אַוְף פָּאַרְשִׁידְעָנָע קוֹרָסָן אַיְן פָּאָרִיגָן. דָאָס אַיְזָעָנוּ גַּעַוְוָן דָעַר אַנְהָיָבָן פָּוּנָעָם יִידִישָׁן טעם-טעם. דָעַר עַרְשָׁע נָמָעָר אַיְזָאָרִיס אַיְזָאָרִיס 1995 (זַעַט בַּילְד).

אין פְּאַרְלוֹזְקָה⁽¹⁹⁾ פָּן דִי לעצטע צוֹאנְצִיךְ יָאָר האט זַיְקָאָס דָעַר גַּעַבְּיטָן אוֹוְפָּ אַדְּרָאַרְבָּעָן תְּלָאָבְּיָה⁽²⁰⁾, פָּאַרְזִוָּן (אַיְזָעָנוּן, ווילנע, תְּלָאָבְּיָה⁽²¹⁾, פָּאַרְזִוָּן) וואס צִיְּעָן צְוָאָן⁽²²⁾ אלָעָיָר יונגען סְטְוֹדְעָנָן. דָעַצְזָו אַיְזָעָנִיךְ אַנְגָּעָקָמוּן אַינְטָעָרָנָעָן, וואס האט גַּעַמְאָכָט אַרְעוֹאָלְזִיעָן אַיְזָעָרִיךְ לְאַנְדָשָׁאָפָּט. דָאָרָהָן דִי תְּלִמְדִידִים⁽²²⁾ האָבָן נִיעָן, צְוַעַפְּאַסְטָעָן⁽²³⁾ לִיְּעָן-מַאְטָעָרִיךְ ! אַיְזָעָנִיךְ, טַיְעָרָע לִיְּעָנָרָע, וואס אַיְזָעָרִיךְ אַרְקִיגְט אַונְדָזָעָר בְּלַעְטָל אַוְיךְ פָּאַפְּרִיר אַדְּרָעָר דָוְרָכָן "וּוְעָבָר". בְּלִיבְּט אַיְזָעָנִיךְ קָאַנְטָאָקָט מִיט אַונְדוֹן, שִׁיקְט אַונְדוֹן פָּרָאָגָעָם, טַעַנְוָתָה⁽²⁴⁾, פָּאַרְלִיְּגָן⁽²⁵⁾, פָּאַרְלָאָנְגָּעָן⁽²⁶⁾ אַוְן, דָעַר עַיְקָר⁽²⁷⁾, אַיְעָרָע צְוַשְׁטִיעָרָס⁽²⁸⁾ – אַרְטִיקָּד לעָן, קָוְצָע דְּרַצְיָילְוָגָעָן, לִידְעָר, וּוְיָצָן... צּוֹלִיב אַיְזָעָקְסִיסְטִירָן מִיר אַוְן אַדְּאָנָק אַיְזָעָק וְוּעָלָן מִיר וְוִיטָעָר אַנְגָּיִינָן.

זַיְקָאָר, האָבָן גַּעַדְוִיעָרָט אַס וְוִינְיִקְעָר ! צוֹאנְצִיךְ מִיטָּן נִיעָם אוֹיסְשְׁטָעָל⁽¹⁰⁾ האָבָן מִיד דָאָס מַאְל אַוְיסָ גַּעַלְיָהָבָן אַ נִיעָע טַעַמָּע (אַיְזָעָר אַמְּתָה⁽¹¹⁾ – אַן דָעַר אַמְּתָה⁽¹²⁾) : סְעַקְסָם בַּיְּיָ ! אַוְן כְּדִי⁽¹³⁾ צו בְּלִיבְּט גַּעַטְרִיָּה⁽¹⁴⁾ דָעַר טְרַאָדִיצִיעַ אַיְזָעָקְסִיסְטִירָן⁽¹⁵⁾, וואס הַיְּיָאָר⁽¹⁶⁾ מַעְרָקָט מִעְן אַפְּלָזְבָּן⁽¹⁷⁾ זַיְן הַוּנְדָעָרָטָסָן יִאָרְצִיכִיט⁽¹⁸⁾.

1. Yitskhok Niborski
2. objectif/goal
3. MIN ... sorte de travaux pratiques/sort of practical exercise
4. bulletin/periodical
5. PONEM visage, ici aspect/face, here appearance
6. ...MAZL bonne chance/good luck
7. NISHKO'SHEDIKE ... pas mal comme chiffre/quite a good record
8. revue/magazine
9. KAVONES intentions
10. mise en page/layout
11. ... E'MESN à vrai dire/actually
12. abordé/touched
13. KEDE'Y afin de/in order to
14. fidèles/true to
15. Yitskhok-Leybush Peretz
16. cette année/this year
17. on commémore/we commemorate
18. anniversaire de décès/anniversary of his death
19. au cours de/in the course of
20. TEL-AVIV
21. attirent/attract
22. TALMIDIM étudiants/students
23. appropriés/suitable
24. TAYNES reproches, critiques/complaints
25. suggestions
26. désirs/requests
27. ... IKER surtout/especially
28. contributions

די גאָלדענע קײַיט

itchak-lievush peretz¹ און זיין ליטערארישע ירושה²

פֿון עוּולין גְּרוּמְבָּרְג

אַ וועג נײַע דורות²³ יידישע טַאלָאנְטָן. זיין דירה²⁴ אַין וואָרשע אַיִז גְּעוֹאָרָן אַ טַּרְעַפְּוֹנְקָט פֶּאֲרָר יְוָנְגָע שְׂרֵיבְּבָּעָר אַון קִינְסְטָלְעָר. ווי אַן אַיְבָּרְגָּעְגָּעְבָּעְנָעְר²⁵ מַעֲנְטָש אַון אַ פֶּעְיִקְעָר²⁶ טַוְעָר הָאָט עַר דָּוְרְכָּגְּעַפְּיָרְטָן קָאַנְקָרְעַטָּע אַון וּוּכְּתִּיקָּע אַוְיְגְּטָוּעָן לְטוּבָת²⁷ דָּעַם יְדִישָּׁן פָּאָלָק : צְוִישָׁן אַנְדָּעָרָע, הָאָט עַר אַרְגָּאַנְיָוִרְט שְׁוֹלָן, יְתּוּמִים-הַיּוּרְד²⁸ אַון אַוְונְטָ-קוּרְסָן פֶּאֲרָר.

דָּעַר סְעֻזָּן גִּיט וּוּיטָעָר בֵּין דָּעַ-צְעַמְבָּר 2015. ווי זָאָל מַעַן פֶּאֲרָר-עַנְדִּיקָּן אַזָּא אַונְטָעְרָנְעָמָנוּג²⁹ ? לְאַמְּדָר דָּעַרְמָאָנָעָן אַזָּא דָּעַר פָּאַרְיוּזָר יִדְּишָׁ-צְעַנְטָעָר אַרְגָּאַנְיָוִרְט אַ קָּאַנְקוּרְסָן וּוּאָס בָּאַשְׁטִיטִי אַין אַ פֶּאֲרָמְעָסָט : שְׂרֵיבָּן אַ אוּפָּקָעָן אַונְשָׁאָפָּן :

yiddishweb.com/peretz/#concours

אַיר קעַנְט אַרְיִינְשִׁיקָּן אַיְיעָרָע טַעַקְסָטָן בֵּין 15 תָּן אַקְטָבָעָה. דָּעַם טַעַקְסָט וּוּאָס וּוּעָט גְּעוֹוִינְגָּעָן דָּעַם קָאַנְקוּרְסָן וּוּעָט מַעַן אַינְסָ-צְעַנְיָוִרְקָן אַון שְׁפִילָן אוּפָּקָעָן דָּעַר בְּיַנְעָא.³³ אַזְוִי קעַנְט אַיר וּוּעָרָן אַ נִּיעָרְ רִינְגָּג³⁴ אַין דָּעַר גָּאַלְדָּעָנָעָר קִיט !

יְעַרְשָׁע וּוּעַלְט-מַלְחָמָה³ אַיִז גְּעוּוֹעָן דָּעַר סָוְף⁴ פֿון אַ וּוּעַלְט — אַון אַוִּיךְ דָּעַר סָוְף פֿון אַ לִיטְעָרָרִי-שָׁעָר תָּקוֹחָה⁵. דִּי דָּרִי קְלָאַסִּיקָּעָר — גְּרִינְדָּעָרָס פֿון דָּעַר מַאְדָּעָנָעָר יִדְּישָׁעָר לִיטְעָרָטָוָר — זַעַנְעָן גַּעַשְׁטָאָרְבָּן בְּעֵת⁶ דִּי מַלְחָמָה-יִאָרָן : גַּל. פֶּרֶץ (1915), שְׁלוּמְ-עַלְיכָם⁷ (1916) אַון מעַנְדָּן דָּעַלְעָ מַוְכְּרִ-סָּפְרִים⁸ (1917). אַיִז 2015, לְכַבְּדָה⁹ פְּרַצְעָס 100 סָטָן יִאָרְצִיטָּה¹⁰, הָאָט דָּעַר פָּאַרְיוּזָר יִדְּишָׁ-צְעַנְטָעָר אַרְגָּאַנְיָוִרְט אַ קְוּלְטוּעָלְן סְעֻזָּן גְּעוּוֹידְמַעְטָן דָּעַם „טָאָטָן פֿון דָּעַר יִדְּישָׁעָר לִיטְעָרָטָוָר“ : רַעֲפָעָרָטָן¹¹, קְאַנְצָעָרְטָן, פֶּאֲרָלִי-עַנוּגָּעָן¹², פָּאַרְשָׁטָעַלְוָנָגָן, סְעַמְינָאָרָן אַן אַונְשָׁאָפָּן, וּוּאָס וּוּיְזָן זַיְנָעָן שְׂרֵיבָּן אַונְשָׁאָפָּן. פֶּרֶץ אַיִז נִשְׁתָּאָר גְּעוּוֹעָן דָּעַר גַּעַ-נִּיאָלְדָּעָר שְׁאָפָּעָר פֿון חַסְדִּישָׁ¹⁵ אַון פֶּאֲלָקָס – 34. maillon/link.

טִימְלָעַכְּבָּן גַּעַשְׁיכְּטָן¹⁶, צִי פֿון דָּעַר דְּרָאָמָעָן דִּי גָּאַלְדָּעָנָעָר קִיט¹⁷, נִאָר אוּיךְ אַ השְׁפָעָה-דִּיקָּעָר טַוְעָר¹⁸ אַינְעָם קוֹל-טוּרְעָלְן אַון גְּעוֹזָלְשָׁאַפְּטָלְעָכְּן לעַבָּן. וּי אַ בְּאַנְיִיעָרְשָׁר מַחְבָּרָן¹⁹, הָאָט עַר זִיךְ אַינְסְפִּירְרָט פֿון דָּעַר יִדְּישָׁעָר טְרָאַדִּיצְיָע זַו שַׁאָּפָּן²¹ נִיעָרְ נִוסְחָאָות²⁰ וּוּאָס זָאָלָן קַעְנָעָן אַוִּיסְדָּרְיקָן דִּי מִיטְצִיְּשָׁעָיָע יִדְּишָׁעָר וּוּעַלְט אַון אַירְעָ שְׁטָרְעַבְּוּנָגָעָן²². אַזְוִי הָאָט עַר גַּעַפְּנָט

מִילִינָע זְכַרְוָנוֹת¹

קָאָפִיטֵל 1 : קִינְדָּעָרִיָּאָרֶן אָוֹן מְלַמְּדִים² [אֲ פֶרְאָגְמָעָנֶט] פָּוֹן יְצָחָק-לִיבּוֹשׁ פֶּרֶץ

און געדענקיין געדענקיין איך מיך נאך גאר אַ קִינְד : (1) צוישן יינגלאעך און מיידעלעך אויף אַ הויף (2) אויף אַ פָּאָדָלָאנְגָּעָן²¹ אַיך²². דער מלמד האָט געההיסן חײַם-קעבלבל²³. אַידָּל, זע אַיך

1. ZIKHROYNES mémoires/memoirs 2. MELAMDIM maîtres d'école juive traditionnelle/teachers in traditional Jewish school, sing. MELAMED 3. ILE enfant prodige/child prodigy 4. agile/quick 5. sensibilité/sensitivity 6. ne se mélange pas/it doesn't go together 7. MOYEKH cerveau/mind 8. BAL-KO'RKEKHO ATO KHAY "bon gré mal gré, tu vis", ici un être humain/"you live, like it or not" here a human being 9. "Monish", long poème de Perets/poem by Perets (voir/see pp. 5–6) 10. maigre/thin 11. étincelles/sparks 12. expression tape dans le mille/exp. hits the nail on the head 13. RAMBAM ici commentaire de Moïse Maïmonide/commentary by Moses Maimonides 14. difficile/rough 15. BALKOYRE lecteur de la Tora à la synagogue/reader at the synagogue 16. rime/rhyme 17. BALKRIE syn. de/of (note 15) 18. AFILE... même pas correctement/didn't even 19. MAYVER ... SEDRE lisait la Tora avec la modulation traditionnelle/read the Torah portion with cantillation 20. ... IKER le principal/the main thing 21. plancher/floor 22. KHEYDER école traditionnelle/traditional school 23. KHAIM-Haïm le veau/Chaim the calf

עווען בין איך, ווי מען האָט געוואָגָט : אַן עַילְוִי.³ אַ פֶּלֶי-
נקוֹן⁴ לאָגִישָׂן קָאָפָּגָעָה אָוֹן — פֶּיל גַּעֲמִיטָן.
וּוי אַזְוִי בִּינְדַּט זַיְךְ דָּאָס צוֹזָמָעָן ? עַס בִּינְדַּט זַיְךְ
נִישְׁטָה, עַס גִּיסְטָ זַיְךְ נִישְׁטָ צוֹזָמָעָן⁶... אֲ פֶרְאָצָעָס פָּוֹן
צְוַיִּי עַלְעַמְעַנְטָן (אֲ לְאָגִישָׂר מַוחָן⁷ אָוֹן אַהֲרֹן פֶּול גַּעֲמִיטָן) —
אַיְן אַיְן "בָּעַל-כְּרֻחָךְ אַתָּה חִי"⁸...
איין "מַאֲנִישָׂ"⁹, צוישן אונדז גערעדט, האָב אַיךְ גַּעֲוָאַלְט
מַיךְ אַלְיִין קָאָפְּרִין. האָב אַיךְ מַיךְ אַבְּעָר פֶּאָרְשָׁעָנָעָרְט : אַיךְ בֵּין
עווען מאָגָעָר¹⁰, שְׁוֹאָרֶן, נָאָר בְּרוּנְעַנְדִּיקָע אָוִיגָן גַּעֲהָאָט (פָּוֹן-
קָעָן¹¹ זַעֲנָעָן נָאָךְ גַּעֲבָלְבָן) אָוֹן גַּרְוִיסְעָ. דָּעָר, וּוָאָס "טְרַעְפָּט בְּאַלְדָּן
אַרְיִין אַיךְ קָאָרְבָּן¹², מַעְגָּדָר רַמְבָּס¹³ זַיְן וּויַּהֲאָרְבָּן¹⁴" — בֵּין
אַיךְ ! נָאָר דָּעָר "דָּעַרְצָו נָאָךְ אֲ בָּעַל-קְרוּרָא¹⁵" אַיז צְגַעְקּוּמָעָן צָומָ
גַּרְמָן¹⁶. קִיְּמָן אלְ קִיְּמָן בָּעַל-קְריִיאָה¹⁷ נִשְׁטָה גַּעֲוָעָן, נִשְׁטָה רַעַכְתָּ
אֲפִילָן¹⁸, "מַעְבִּיר גַּעֲוָעָן דִּי סְדָרָה"¹⁹. דָּעָר עַיְקָר²⁰ אַיז בֵּי אַונְדָּז
גַּעֲוָעָן לְעַרְנָעָן...
[...]

מאניש [פראגמענטן]

1. MINAST'AM sûrement/certainly
 2. YAM mer/sea 3. brochets, argot
 gros bonnets/pike (fish) slang big-
 wigs 4. נישט 5. EFSHER peut-être/
 perhaps 6. ... SHIER sans limites/lim-
 itless 7. pêcheur/fisherman 8. SAM le
 diable/the devil ; acronyme de/acronym
 SAMOEL 9. TAYVE passion 10. asti-
 cot/little worm 11. corrompt, anéantit/
 corrupts, ruins 12. canne à pêche/fishing
 rod 13. hameçon/hook 14. fini/an end to
 15. SOF fini/an end to 16. SHMADNIK malin/ras-
 cal 17. SOTN Satan 18. SAR prince 19. G(EH)ENEM
 enfer/hell 20. protégé/protected 21. préve-
 nir/warn 22. ILE enfant prodige/child prodigy
 23. ... AFILE même pas/not even 24. pieux/
 pious 25. MISHPOKEH famille/family
 26. LOMDIM érudits/scholars 27. de la meil-
 leure qualité/of the best quality 28. GEOYNIM
 génies/brilliant men 29. LAMDONIM éru-
 dits/scholars 30. ALEF-BEYS RABONIM une
 longue lignée de rabbins/a long line of rabbis
 31. de réputation retentissante/of resound-
 ing fame 32. MEVINIM experts, sing. MEYVN מײַן
 33. dépasser/overtake 34. ערד האָט 35. vif/sharp, quick 36. TOYRE
 études/learning 37. expression pige tout de suite/exp. understands it right
 away 38. RAMBAM (commentaire de) Moïse Maïmonide/(commentary
 by) Moses Maimonides 39. aussi difficile soit-il/so hard 40. BALKOYRE
 lecteur de la Tora à la synagogue/reader at the synagogue.

סאמע גאננים²⁸ און למידנים²⁹,
 מיט אן אלפֿ-בִּית רבנים³⁰,
 ס'קלינגט מיט איר די וועלט³¹ ;
 און מבנים³² גרויסע זאגן :
 זי' ווועט אלע איבעריאגן,
 מאניש אונדזער העלד !

מאניש איז א ווילעד יונג,
 ר'האָט³⁴ אַ קעפל פִּיעָר פְּלִינְק³⁵,
 אַגְּגֶלְט מיט תורה³⁶ !
 טרעט אָוֵיך בְּאַלְד אַריין אַין קָאָרְבָּ³⁷,
 מעג דער רְמַבְּמַס³⁸ זִין וּוּ הָאָרְבָּ³⁹,
 און דערצֹו נָאָך אַ בעַלְ-קוֹרָא⁴⁰ !

די וועלט איז א ים,
 ברײַט אַן אַ שִׁיעָר⁶ ;
 די פִּישׁ זַעֲנָעָן מִיר,
 דער פִּישׁעָר⁷ אַין סְמָ⁸.

ער האָט זִיך אַלְס פִּישׁעָר
 בְּיִם לְעָבֵן גַּשְׁטַעַלְט !
 די תָּאוֹהָה⁹ — דָּאָס וּוּרְמָל¹⁰ ! —
 פִּירְט אַיבָּעָר¹¹ די וועלט.

עס כְּאָפָּט וּוּיל דִּי אַנְגָּל¹²
 אַ פִּישׁ נָאָך אַ פִּישׁ ;
 עס דְּאָכְט זִיך אַ וּוּרְמָל —
 אַ בְּלִיק נָאָר, אַ קּוֹש...

נָאָר בְּאַלְד נָאָכָן וּוּרְמָל ;
 גִּיט — האָקְנוֹן¹³ אַוְן שְׁטוּרִיךְ ;
 גַּעֲנְקַט¹⁴ מִיטָּן לְעָבֵן,
 אַ סּוֹף¹⁵ פָּוּנָעָם גְּלִיק !

....

און יְעֻדְעָרְדָּר וּוּיְיסְט עַם,
 אַוְן יְעֻדְעָרְדָּר קָעֵן אִים,
 דָּעַם שְׁמַדְנִיק¹⁶, דָּעַם שְׁטָן¹⁷,
 דָּעַם שְׁרָפָן¹⁸ פָּוּנָה גִּיהְנוּם¹⁹ ;

און זַעַלְטָן אַיִּז עַמְּעֵץ
 באַשְׁרַעְמָט²⁰ אַוְן באָהִיט...
 אָט, אַיִּיך צו וּוּאָרְעַנְעָן²¹,
 זִינְג אַיִּיך מִין לִיד !

א.
 ס'איּוֹ גַּעֲוֹעָן אַ מְאָל אַן עִילּוּי²²,
 נִישְׁט גַּעֲקָעָנְטָן די וּוּלְט אַפְּילּוּ²³,
 נִישְׁט גַּעֲוֹעָן אַן קְלָאָס,
 פְּרוּומָה²⁴ דָּעַר טָאָטָע, פְּרוּומָה די מַאְמָע,
 די מַשְׁפָּחָה²⁵ — לְוּמְדִים²⁶ סָאָמָע,
 גָּאָר פָּוּן עַקְסָטָן פְּאָסָס²⁷ !

אַ וּוּכְטִיקָּעָר טִיל פָּוּן "מַאְנִישׁ" (זַעַט דָּא אָוֹנְטָן) האָט צו טָאָן מִיט דָּעַר פְּרוּסְטְּרָאַצְּיָע
 פָּוּן אַ יִדְיָשָׁן פְּאָעָט וּוּאָס קָעָן נִיט גַּעֲפִינְעָן אַיִּן זִין שְׁפָרָאָךְ קַיִן פָּאָסִיקָּע¹ וּוּרְטָעָר אַוְיָף
 אוּסְצּוּדְרִיךְן לִיבָּעַ-גַּעַלְלִין. די דָּאָזְיקָע סְטָרָאָפָּעָס האָט פְּרַץ² אַפְּגָעַשְׁאָפָּן³ אַיִּן דָּעַר לְעַצְטָעָר
 וּוּרְסִיעָע פָּוּן דָּעַר פְּאָעָמָע (פָּוּן 1908) — אַפְּשָׁר⁴ האָט עַר דָּעַמְּאָלָט גַּעַמְּיִינְט אַיִּין זַעֲנָעָן
 מַעַר נִיט אַקְטוּעָל⁵...

רְאֵי אַיִּיךְ גַּאנְצָן בְּלוּט אַוְן טְרָעָרָן !
 קָעָנְסָט אַיִּין יְעָדָן אַוְיָסְדוּרָוק הָעָרָן
 וּוּ דָעַר יִם¹⁷ — פָּוּן צְרוֹת¹⁸ וּדְיטָט,
 וּוּ עַס בְּרָעָנְט דָּאָס הָאָרֶץ דָעַם יְדָה...
 נָאָר כָּאָטש פְּלָאָזְעָן²⁰ דָּאָ אַוְיָפָן אַרט,
 סְחָאָט קַיִן פְּעַבְלָעָךְ²¹, וּוּאָרָעָם וּוּאָרט !

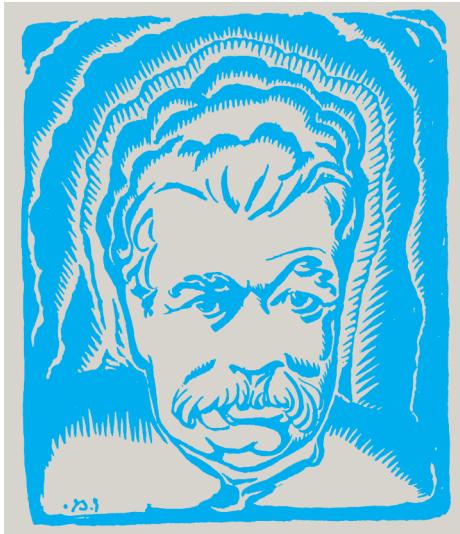
אַנְדָּעָרָשׁ וּוּאָלָט מִין לִיד גַּעַלְגָּגָעָן,
 כְּזָאָל פְּאָר גּוֹיִים גּוֹיִשׁ זַיְגָּגָעָן,
 נִישְׁט פְּאָר יִדְגָּן, נִישְׁט "זְשָׁאָרָגָן"⁶ —
 קַיִן רַעַכְתָּן⁷ קְלָאָגָג, קַיִן רַעַכְתָּן טָאָן !
 סְחָאָט פְּאָר לְבָעָע, פְּאָר גַּעַפְּלִיל
 נִישְׁט קַיִן פָּאָסְנָדָה⁸ וּוּאָרט, קַיִן סְטִיל...

אוּנְדוּעָר יִדְיָשׁ האָט נָאָר וּוּצְזָן,
 האָט נָאָר שְׁפִּיצָן⁹, בְּלָאָנְקָעָבְלִיצָן¹⁰ ;
 וּוּרְטָעָר וּוּ פְּאָרָסְמָטָע שְׁפִּיזָן¹¹ !
 אַיִּים לְאָכָן, וּוּיְיָנָעָן רִיזָּקָן¹² !
 רְאֵי וּוּ גָּאָל¹³, וּוּ פְּיָאָלָזָן¹⁴ בִּיטָּה,
 אוּנָע עַר דָּרָעָשָׂט¹⁵ דָּאָס לִיבָּמִיט רִיטָּעָר¹⁶ !

1. appropriés/suitable 2. PERETS 3. supprimé/eliminated 4. EFSHER peut-être/perhaps 5. d'actualité/timely 6. jargon terme pour désigner le yiddish à l'époque/term for Yiddish at that time 7. correct, convenable/right, proper 8. PERETS 9. piques/barbs 10. brillants éclairs/brilliant flashes 11. FARSA-MATE ... lances empoisonnées/poisoned spears 12. géants/giants 13. fiel/gall 14. absinthe (plante)/wormwood 15. meurtrit/bruise 16. gaules, bâtons/rods, sticks, sing. ROT 17. YAM mer/sea 18. TSORES soucis/troubles 19. bouillonne/boils 20. tu peux crever/you can burst trying 21. tiède/tepid 22. tendre/tender 23. doux/smooth 24. ici inerte/inert 25. âme/soul 26. trésor/treasure 27. trésor/treasure (dim.) 28. TAM goût/taste 29. biscuit à la réglisse/licorice cake 30. graisse d'oie/goose fat.

פֿרַץ-ישְׁפִיל

פֿון לְבָנָה מְזֻרְחֵי²

ל. פרץ : האלצשניט פֿון זוני מאוד

א רעבוס

די לייזונג¹ איז דער טיטל
פֿון פרצעס א באקאנטער
דערכיזילונג.
ווײַל זענען די אַבּות?²
א העלטט פֿון "מאמע"³
א טראף³ פֿון, "תמייד"⁴
א ווונדער⁴

1. solution 2. OVES Patriarches/Patriarchs 3. syllabe/syllable 4. TOMED toujours/always.

די ענטפֿערס אויף ז' 9

6. פרצעס¹¹ ארטיקל „האַפְּעָנוֹג אָוּן שְׂרָעָק¹²“ (1906) רעדט וועגן...
א. יִדְישׁ שְׂרִיבֶּר
ב. דָּעַר סָאַצְיָאלִיסְטִישְׁעָר בְּאוּוּגָנוּג
ג. פּוֹילִישְׁעָר גַּעַשְׁיכְּטָע

7. פרצעס דירח¹³ אַיִן ווּאַרְשָׁע ווּעַס פְּלָעָגָן קּוֹמָעָן צָו גַּאֲסָט אַסְכִּינָה סְקִינָה שְׂרִיבֶּר האַט זִיךְ גַּעֲפָנוּג אָוִיפָּט...
א. טְלָאַמְּצָקָעָגָאַס
ב. קְרָאַכְּמָאַלְנָעָגָאַס
ג. צְעַגְּלָאַנְעָגָאַס

8. פרצעס א באַרְימְטָעָר הַעַלְּד¹⁴ הַיִּסְט...
א. באַנְטְּשָׁע שְׂוֹוִיג
ב. יַאֲשָׁע קָאַלְב
ג. גִּימְפָּל תָּמָּ¹⁵

9. ווער באַהְאַלְט זִיךְ אָונְטָעָר דָּעַם רְבִינְס¹⁶
בעט אַיִן פרצעס אַדְרָצִיְילָוָג?
א. אַיְוָגָן מִידָּל
ב. אַלְיטְוָאָק¹⁷
ג. אַמוֹזָן

10. דער „פְּרוֹמְעָר¹⁸ הַעַלְּד פֿון פרצעס אַ
דְּרָצִיְילָוָג אִיז...
א. אַסְּאָלוּווּיִי¹⁹
ב. אַקְלִיאַטְשָׁע²⁰
ג. אַקָּאַז

11. די שׂוּעוּרָע לְאָגָע פֿון אַפְּרִי אַיִן דָּעַר
טְרָאַדִּיצְיָאַנְעָלָעָר יִדְישָׁעָר גַּעַזְעַלְשָׁאַפְּט
שְׂלִילְדָּרְטָע²¹ פרַץ (צּוֹוִישָׁן אַנְדָּרָע) אַיִן
דָּעַר דְּרָצִיְילָוָג
א. מעַנְדָּל בְּרִינְגָע
ב. שְׂרָה²² אַינְדִּיקָם רַעַסְטָאָרָאן
ג. שְׂאַשָּׁע

12. אַיִן 1949 האַט אַבְּרָהָם²³ סְוַצְקָעָוָעָר
געַרְינְדָּט אַיִן יִשְׂרָאֵל²⁴ אַבְּאַרְמִיטָן לִיטְעָ-
רָאַרְישָׁן זְשָׁוְרָנָאָל²⁵ ווּאַס זִין טִיטָּל, גַּעַנוֹ-
מַעַן פֿון פרצעס אַ וּוּרָק, אִיז...
א. אַלְבָּאַטְרָאָס
ב. כָּאַלְיָאַסְטָרָע²⁶
ג. דִּי גָּאַלְדָּעָנָע קִיט

הַיִּיאָאָר³ פְּאַלְט אַוִּס דָּעַר הַוּנְדָּעָר-
טְסְטוּר אַרְצִיִּיט⁴ פֿון יִצְחָק-לִיבְוֹש
פְּרַץ. לְאָמִיר זָעָן, וּוּפְלָאַר וּוּוִיסְט
וּוּעָגָן זִין לְעַבָּן אַוִּן שָׁאָפָן.

1. ל. פרץ איז גַּעַבְוִירָן גַּעַוּוֹאָרָן אַיִן
1852 אַיִן אַ רְעַנְעָסָאַנְס-שְׁטָאַט...
א. וּוּלְלָנָע
ב. זְאַמְּאַשְׁטָש
ג. וּוּאַרְשָׁע

2. וּוּי אַ קִּינְד אַיִן פְּרַץ גַּעַוּעָן...
א. אַן עִילְוִי⁵
ב. אַ פְּוּלְעָר⁶
ג. אַ פְּאַרְשְׁתָאַפְּטָעָר קָאָפָּ⁷

3. בְּמַשְׁךְ פֿון⁸ צָעַן יִאָר האַט פרַץ גַּעָּאָר-
בעט ווּ...
א. אַגְּרִינְסְ-פְּאַרְקוּיְפָּעָר
ב. אַ לְעָרָעָר
ג. אַן אַדְוָאָקָאָט

4. זִין עַרְשָׁת יִדְישׁ ווּוּרָק, ווּאַס עַר האַט
אַגְּגָעְדָּרְקָט אַיִן 1888 אַיִן שְׁלוּם-עַלְיכְּמָס⁹
יִדְיָשָׁעָר פְּאַלְקָס-בִּיבְּלִיאַטָּעָק טְרָאָגָט דָּעַם
טִיטְל...
א. בַּיְ נָאָכְט אַוִּיפָּן אַלְטָן מָאָרָק
ב. מָאָנִיש
ג. צּוֹוִישָׁן צּוֹוִי בְּעָרָג

5. אַיִן 1890 האַט עַר זִיךְ בָּאַטְיִילִיקָט אַיִן
אַסְּטָאַטִּיסְטִישָׁעָר עַקְסְפְּעִידִיצְיָע אַיִן דָּעַר
גַּעַגְּנָט¹⁰ פֿון טְאַמְּאַשָּׁאָו אַוִּין זִיךְ בָּאַשְׁרִיבָן
אַינְעָם ווּוּרָק...
א. בַּיְלְדָעָר פֿון אַ פְּרָאַוִּינְגְ-רִיְיוּע
ב. אַיְזְנְבָּאָן-גַּעַשְׁיכְּטָן
ג. אַיִן פּוֹלִישָׁע ווּלְדָעָר

1. Yitskhok-Leybush Peretz (1852–1915) 2. Levana Mizrahi 3. cette année/this year 4. anniversaire de décès/anniversary of death 5. ILE enfant prodige/child prodigy 6. paresseux/lazy 7. incapable d'apprendre/a blockhead 8. BEMESHEKH ... pendant/during 9. SHOLEM-ALEYKHEM de Sholem-Aleykhem (1859–1916) 10. région 11. PE'RETSES de/by Peretz 12. espoir et peur/hope and fear 13. DIRE appartement/apartment 14. personnage/character 15. TAM naïf, simple d'esprit/fool, simpleton 16. REBNS appartenant au maître hassidique/the rabbi's 17. Juif lituanien/Jew from Lithuania 18. pieux/pious 19. rossignol/nightingale 20. haridelle/mare 21. représente, décrit/describes, depicts 22. SORE Sarah 23. AVROM Sutzkever (1913–2010) 24. YISROEL Israël 25. revue/review 26. bande/gang, bunch of friends.

געשלעכט-לעבן¹ בַּיִּידָן

געזען דורבן שפיגל פון יידישע שפריכווערטער²

פון שרון בר-כוכבא³

1. vie sexuelle/sex life
 2. proverbes/proverbs 3. Sharon
 Bar Kochva 4. NOGID homme riche/rich man
 5. Ignatz Bernstein (1836–1909) 6. expressions
 7. MINIM sortes/sorts 8. ... SOF finalement/finally
 9. immense quantité/huge number 10. domain
 maine/domain 11. considérable 12. shTIKE silence
 13. LEMOSHЛ par exemple/for example 14. besoins/needs
 15. tout simplement gros mots/just plain dirty words 16. honnêteté/honesty
 17. AVADE bien sûr/of course 18. ignorer/ignore
 19. EYDES témoignage/testimony 20. SHABES... YONTEF shabbat et fêtes/sab-
 bath and holidays 21. MISHPOKHЕ famille/family 22. ça ne se fait tout de même
 pas/it's not suitable, after all 23. impudiques et grossiers/lewd and common
 24. YOYTSE ... il s'est acquitté/he fulfilled 25. science 26. unités/units
 27. un petit peu/a little bit 28. DAFKE justement/really 29. MIKVE bain
 rituel/ritual bath 30. khE'YNEVDIK charmant/charming 31. s'im-
 merger/immerse herself 32. languit/misses 33. tourte/meat pie
 34. ravioli à la viande/meat-filled dumpling 35. ... FARMEST ne
 lasse jamais/get boring in the end 36. AFILE même/even
 37. ... MAYKHL met cuit au four/a sort of baked goods 38. pâte
 et farce/dough and filling 39. argot/ slang 40. bon mot/
 witticism 41. ... NIMES ... finit par lasser/you get fed
 up with 42. KHEYSHEK envie/desire 43. des
 câlins/snuggling.

אנצע 35 יאָר האָט דער וואָרשעווער נגֿיד⁴ אַיגנְאָץ בערנשטיין⁵ געארבעט אַיבער אַזְמְלוֹנְג יִדִּישָׁע שְׂפִירְכּוּוּרְטָעֶר אָוֹן אַוְיסְדְּרוֹקָן⁶. ער האָט געוזט אָומְטוֹם :
 צוֹוִישָׁן פָּאַרְשְׁדִּידְעָנוּ מִינִימָן⁷ יִדִּישְׁ-רְעַדְנְדִּיקָעַ
 מענטשן, אַין צִיטְוְנְגְּעָן, צִיטְשְׁרִיפְּטָן אָוֹן אַין
 בֵּיכְעָר, בֵּין ער האָט צָוּסָן אַנְגְּוֹזָאמְלָט אַ
 רְיזְיְקָע צָלָל⁹ שְׂפִירְכּוּוּרְטָעֶר אָוֹן זַיִדְוִיסְגְּעָגְּבָן
 אַין זַיִן בָּאַרְיִימְט בּוֹךְ יִדִּישָׁע שְׂפִירְכּוּוּרְטָעֶר אָוֹן
 רְעַדְגְּסָאָרטָן, וְאָס אַיְזָן בִּזְוּן הִינְטִיקָן תָּאָגָּנָךְ פָּוֹן
 דַּי וּוּכְטִיקְסְּטָעַ וּוּרְקָ אַוְיף דַּעַם גַּעֲבִיט¹⁰. אַיר קָעְנְט
 זַיְךְ פָּאַרְשְׁטָעָלָן אַזְמְלוֹנְדִּיקָעַ האָט בערנשטיין אַוְיךְ
 גַּעֲפְּנוּן אַיְפְּשָׁע¹¹ צָלָל, נִישְׁתְּ שִׁינְעָן¹² שְׂפִירְכּוּוּרְטָעֶר.
 דַּאָס הִיסְט אַוְעַלְכָּעַ וְאָס האָבָן צָוּ טָאָן מִיט זַאְכְּן פָּאַר וּוּעַלְכָּעַ
 עַס פָּאַסְטָה שְׂתִּיקָה¹² וְוִי לְמַשְׁלָלְעָכָע בְּאַדְרָעְפָּעָנִישָׁן¹⁴,
 גַּעֲשְׁלַעַכְטְּלָעָבָן אַדְעָר גְּלָאָט אַזְוִי גַּעֲמִינָעַ וּוּוּרְטָעֶר.¹⁵
 צָוְלִיב אַינְטְּלַעְטְּוּלְעָלְעָר אַרְנְטְּלַעְכִּיקִיט¹⁶ האָט ער זַיְ-
 אַוְודָא¹⁷ נִישְׁתְּ גַּעַקְעַנְט אַוְעַקְמָאָן מִיט דַּעַר האָנט¹⁸ – זַיְ זַעַ-
 נָעַן דָּאָךְ אַוְיךְ אַן עֲדוֹת¹⁹ פָּוֹנוּם, „פָּאַלְקָסְגִּיסְטָן“ אָוֹן אַטְיִיל
 פָּוֹן דַּעַר, „פָּאַלְקָשְׁפְּרָאָךְ“. נַאְר זַיְ אַרְיִינְשְׁטָעָלָן אַין בּוֹךְ לעַבָּן
 שְׂפִירְכּוּוּרְטָעֶר וּוּעַגְּן שְׁבָת אָוֹן יְסְ-טָוּבָן²⁰ צָי וּוּעְגָּן דַּעַר יִדִּישָׁעַ
 מִשְׁפָּחָה²¹ – דַּאָס פָּאַסְטָה פָּאַרְטָן נִישְׁטָס²². אַיְזָן וְאָס טָוּט מַעַן ?
 בְּעַרְנְשְׁטִיִּין האָט באַשְׁלָאָסְן אַרְוִיסְצְּגָעָבָן דַּעַם גַּאְרָ פִּיקְאָנְטָן
 טִילְ פָּוֹן זַיִן זַמְּלוֹנְג אַיְן אַבְּאוֹנְדְּרָעָר בְּרָאָשָׂוָר, „אוּסְגְּעַלָּאָ-
 סָעָנָע אָוֹן גַּעַמְיִינָע²³ שְׂפִירְכּוּוּרְטָעֶר“ (אוּפְּ לְאָטִין : „עֲרָאָטִיקָא
 עַט רְוֻסְטִיקָא“) – אַיְזָן שְׁוִין ! מִיט דַּעַם אַיְזָן עַר יְוֹצָא גַּעַוּעַן²⁴ אַיְ
 פָּאַר דַּעַר וּוּסְנְשָׁאָכְטָן²⁵ אַיְ פָּאַר דַּעַר מָאָרָאָל,
 אַיְן פָּאַרְגְּלִיךְ מִיטָּן בּוֹךְ אַיְזָן דַּי בְּרָאָשָׂוָר אַ קְלִינְטִשְׁקָע,
 אַבְּעָרָ פָּאַרְטָן אַנְתָּהָאָלָט זַי מַעַר וּוּזְוּוּי הַוּנְדָעָרָט אַיְינְסָן²⁶. וּוּלְעָלָן
 מִיר דָּאַ אוּדָאָיַן נַאְרָ בְּרָעְגָּעָן אַ שְׁמַעַק²⁷ פָּוֹן דַּעַם אַלְיעָם, אָוֹן
 אוּבָ אַיְרָ וּוּלְיטָן זַיְךְ דַּוּקָּא²⁸ פָּאַרְטִּיפָּן אַיְן דַּעַר פְּרָאָגָע, קְוָמָת וּשְׁעָ-
 אַיְן דַּעַר מְעַדְעַמְ-בִּיבְּלִיאָטָעָק, אָוֹן גַּיְטָ אַ קוּק אַיְן דַּעַר בְּרָאָשָׂוָר.
 – אַיְ דַּאָס וּוּיְבָ גַּיְטָ אַיְן מִיקְוָה²⁹ אַרְיִין, קוּקָט דַּעַר מִאן
 פָּוֹנוּם פָּעַנְצָטָעָר אַרְוֹוִיס.

דַּאָס אַ שְׂפִירְכּוּוּרְטָעֶר אַיְזָן לוּטָן מִיר נִישְׁתְּ גַּרְאָב אָוֹן נִישְׁתְּ
 „אוּסְגְּעַלָּאָסְן“, אַיְן דַּוּקָּא זַיְעָר גַּעַנוּוֹדִיקָן³⁰. לְוִיטָן יִדִּישָׁן גַּעַ-
 זַעַן טָאָרָן מַאְנִידְאָוְנִידְוִיבָּס נִישְׁתְּ שְׁלָאָכָן צְוֹאָמָעָן אַיְן דַּעַם פָּעָ-
 רִיאָדָ פָּוֹן מְעַנְסְטְרָאָצְיָע, אַיְן דַּי פְּרוּיָן מַזְוָּזָעָן זַיְךְ דַּעַר נַאְרָ³¹
 אַיְן מִיקְוָה זַיְיָ וּזְאָלָן קָעְנָעָן פָּוֹן דַּאָס נַיְיָ צְוֹאָמָעָן. בְּאַשְׁרִיבָט
 דַּאָס שְׂפִירְכּוּוּרְטָעֶר אַיְן וּוּעָן אַמְּאָכָט נִישְׁתְּ גַּוְטָה, הַאָט ער נִישְׁתְּ
 אַזְוִי פְּילָ חַשְּׁקָּאָפָּה⁴² אַיְזָן קִיְיָ קַוְצְעַנְיוֹ-מוֹצְעַנְיוֹ⁴³.

מִאָ נִישׁ ?

(מִאָ דָאַ יָאַ !)²

פונעם נייעם ליז³ פון דער רעדאקטיע

מיר דרוקן דא אפ א טעקסט וואס פֿאָרְבִּינְדַּט אָונְדוּזְעָרָעַ צוֹויִי טֻמְעָס : פֿרְץ⁴ אָוָן סֻעָּקָס ! דער „טָاطָעַ פֿוֹן דָּעַר יִדְישָׂעָר לִיטְעָרָטָוָר“ פֿלְעָגֶת אַלְיִין פֿוֹן מָאָל צוֹ מָאָל (דער עִיקָּר⁵ אַיִן דָּעַר יְוָגְנָט) צוּוּרִצְנָן⁶ זַיְנָעַ טֻקְסָטָן מִיטַּ פֿיקָאנְטָע⁷ אָוָן וּוִיצְיָקָע בָּאַשְׁרִיבִּינְגָּעָן (אַיִן דָּעַר עַדְשָׁטָעַ וּוּעֲרֵסִיעַ פֿוֹן „מָאָנִישׁ“ צָוָם בַּיְשָׁפִּיל, פֿוֹן יָאָר 1887 אַדְעָר אַפְּלִיל⁸ פֿרִיעָה, זַעַט מְעַן שְׂדִים⁹ מִיטַּ „אָדָּאָס אָמָּאָס“¹⁰). נַאֲרַ דָּאָס דָּאָזִיקָע לִיד אִיזָּא הַיְנְטְצִיטִיקָע פָּאָרָאָדִיעַ אוֹיף דָּעַם פֿרָאָגְמָעָנָט פֿוֹן מָאָנִישׁ (זַעַט ז' 6) וּוָאָס רַעַדְתָּ וּוּעָגַן דָּעַר יִדְישָׂעָר שְׁפָרָאָךְ. דער „נִיעָר לִיז פֿוֹן דָּעַר רַעַדְאָקְצִיעַ“ הַאלְטָא אָזְ אָוֹיף יִדְישָׂה אַטְמָטָן דּוּוּקָאָה¹¹ יָאָ אַלְזָן וּוָאָס מַעַבָּאָדָאָרָה צוֹ רַעַדְןָן וּוּעָגַן וּוָאָס עַס זַאְלָנִיט זַיִן !

אנְדָּעָרָשׁ וּוְאַלְטָמִין לִיד גַּעֲקָלוֹנוֹגָעָן

וּוְעַן דָּאָס וּוְנָגָעַן פֿרָעָמְדָעַ צַוְּנָגָעַן

נַאֲר אָ יִד אָוֹן אוֹיפָן זַשְׁאָרְגָּאָן :

מוֹזֵיךְ לְעַרְנָעָן וּוְצַוְּתָאָן :

שְׁרִיבָן וּוּעָגַן פֿאָרָנָאָדְשָׁפִּיל

וּוְיָאָ מְעַנְטָשָׁ, נִישָׁת וּוְיָאָ שְׁלָוְמִיאָל¹².

קָעָן מְעַן דָּעַן אוֹיפָן יִדְישָׂה זִיכְּרָן ?

סְתִּמְמָה¹³ אוֹיפָן שְׁטִיְיָפָעַ אַבְּרָאָדְשָׁפִּיכְּן ?

צַיְיךְ דָּוְרָכְשָׁלָאָפָּן מִיטַּ רַיְזָן¹⁴ ?

קִצְלָעָנְדִּיק¹⁵ דָּעַם דָּאָזִידְיָן¹⁶ ?

צַיְיךְ אָרְגָּזָמִישׁ טָאָן אָ צִיטָעָר

וּוְעַן מַעַ דְּרָעַשְׁטָט¹⁸ אַיִיךְ סְלִיבָה מִיטַּ רִיטָעָר¹⁹ ?

מַעַ קָעָן בְּעַסְעָרָס ! כְּיוּלִיל נִישָׁת הָעָרָן

וּוְעַס שְׁמוֹנָצָן²⁰ פֿרָעָמְדָעַ בָּעָרָן.

סְטוּטָה דָּאָס אַיְדָעָלְעָר אָ יִדְ

וּוְעַן עַר קְרִיכְתָּ שְׁטִילְמִיטָן גַּלְיָד²¹

גַּלְיָיךְ אָהִין אַיִן יְעַנְעָם אָרָט

וּוְמַע טְרָעָנָט זַיְיךְ אָרָן מַע פָּאָרָט²².

יָאָ, עַר טָוָט עַס צָאָרָט אָוָן גַּלְאָט (וּוְיָאָ מַאְמָעָה הָאָט אִים גַּעַהָאָט²⁴)

אוֹן עַר מִיאָוּקָעָט²⁵ וּוְיָאָ קָעָצָל :

„פּוֹשָׁקָעָ“, „שְׁמוֹטָשָׁקָעָ“, „שְׁמָאָקָ“ אוֹן „פְּעַצְלָמָה²⁶“.

אָ, דָּאָס הָאָט מַעַר טָעַם²⁸ וּוְיָאָלָזָן,

אוֹן סְאַיִן נִיסָּס אָוָן נִישָׁת קִין אַלְטָס !

וּוְאַנְטָמָלָעָרִי פֿוֹן אָ בָּאָרְדָעָל אַיִן דָּעַר רַוִּימְשָׂעָר שְׁטָאָט פָּאָמְפִּי

די עַנְטָפָעָרָס אוֹיפָן די שְׁפִּילָן פֿוֹן זִיכְּרָן 7 :

(1) ב. (2) א. (3) ג. (4) ב. (5) א. (6) ב. (7) ג. (8) א. (9) ב. (10) ג. (11) א. (12) ג.

סֻקְסָגָלָאָסָאָר

דָּעֵר גָּעַלְיִבְטָעָר, דָּעֵר לִיְוָבָאָוָנוּנִיק, דָּעֵר קָאָכָאָנִיךְ amour/love
דָּעֵר סֻקְסָוָעָל sexuel/sexual
דָּעֵר בָּאָגְעָר désir/desire

דָּעֵר טָעַם sexe, sexualité/sex, sexuality
[TAYVE] דָּעֵר לִידְנָשָׁאָפָט, דָּעֵר תָּאוּוָה passion
דָּאָס גַּעַשְׁלָעַכְט sexe, genre/sex, gender

דָּעֵר עֲרָאָטִיךְ érotisme/eroticism
עֲרָאָטִישׁ érotique/erotic

הָעַטְעָרָאָסָעָקוּסָעוּל' hétérosexuel/heterosexual
הָאָמָאָסָעָקוּסָעוּל' homosexuel/homosexual
בִּיסָּעָקוּסָעוּל' bisexual/bisexual

דָּעֵר גָּעַלְיִבְטָעָר, דָּעֵר לִיְוָבָאָוָנוּנִיק, דָּעֵר קָאָכָאָנִיךְ amoureux, amant/lover (*masc.*)
דָּעֵר גָּעַלְיִבְטָעָר, דָּעֵר לִיְוָבָאָוָנוּנִיךְ, דָּעֵר קָאָכָאָנִיךְ amoureuse, maîtresse/lover (*fem.*)

דָּעֵר פָּעַנִּים, דָּעֵר אַבְרָהָם organes sexuels/sexual organs
[EYVER] pénis

דָּעֵר פָּאָז, דָּעֵר שְׁמָאָק bite (*vulg.*)/dick (*vulg.*)
טָעַסְטִיקְלָעָן testicules/testicles

[BEYTSIM] אַיְירָה, בְּצִים couilles (*vulg.*)/balls (*vulg.*)
דָּעֵר עֲרָקְצִיעָה érection

דָּעֵר זְוִימָעָן sperme/semen
דָּעֵר וּוְגִינָּעָה vagin/vagina

דָּעֵר קְלִיטָאָר clitoris
דָּעֵר בְּרוּסָט (בְּרִיסְטָה) sein/breast

דָּעֵר הִינְטָן fesses/behind
דָּעֵר תְּחָת [TOKHES] cul (*vulg.*)/ass (*vulg.*)

מְאַכְּנָן קּוֹצְעָנִיוֹ-מוֹצָעָנִיו faire des câlins/cuddle
(s') אַרְוֹמְנוּעָמָעָן (זִין), הַאַלְדוֹן (זִין) (s')enlasser/embrace (each other)
קוֹשָׁן embrasser/kiss

גָּלְעָטָן, צְעַרְטָלָעָן caresser/caress
[HANOE] הַנָּאהָה אַבְנָה jouir/come (sexually)

פִּירָן אַ לִיבָּעָ (מִיטָּה) sortir (avec qqn)/go out (with s.o.)
בָּאַהַעֲפָטָן זִין מִיטָּה, שְׁלָאָפָן מִיטָּה, לְעֵבָן מִיטָּה faire l'amour avec/to have sex with

טְרָעָנָעָן, יְעַנְצָן, רַיְבָּן, שְׁמוֹנוֹצָן baiser (*vulg.*)/fuck (*vulg.*)

דָּעֵר אַרְגָּזָם orgasme/orgasm

דָּעֵר קָאָנְטָרָאָצְעָפְטִיוּוּז מִיטְלָעָן contraception

דָּעֵר פְּרָעֹזְעַרְדוֹאָטִיוּז préservatif/condom

אָפָּאָר פַּעֲטָע וּרְוִיצָן

אויסגעקליבן לויט אלטע מקורדים²

אין דער תורה¹³ שטייט : ואַברָהָם זוקן באַ בימִים¹⁴ – „און אַברָהָם אַיּוֹ גָּעוּן אַלְטָ, גַּעֲקוּמָעָן אַיּוֹ דֵּי טָעָג“. טיטишט מען¹⁵ : טַאַקָּע¹⁶ וּוְיִילָּעָר אַיּוֹ גָּעוּן אַלְטָ, אַיּוֹ עָר שׂוֹן מַעַר נִשְׁתָּגֶת גַּעֲקוּמָעָן אַיּוֹ דֵּי נִעְכְּטָ...“

אַיְוָגָג וּוְיִבְּלָל קָוְמָט צָוְמָרְבָּד¹⁷ מִיטָּאַטְעָנָה¹⁸ : זַיְוְיִיל אַיר מַאַן זַאל אַיר גַּעַבָּן אַגְּטָ...“
– פָּאָר וּוְאָס ? – פְּרָעָגֶט דַּעַרְבָּד.
– אַיְךְ שֻׁעַם זַיְן דַּאַס צָוְזָגָן, רַבְּיָ...
– נָוְמִילְאָה²¹, טַאַקָּע²² נָעָם אַשְׁטִיקָל פָּאַפִּיר מִיטָּאַבְּלִיְּפָעָדָעָר²³.
זַעַן זַיְן אַזְוּקָא דַּאַרְטָן אַיּוֹ וּוְינְקָל אַוְן שְׁרִיבָא עַס אַן.
אַמִּינְוֹת שְׁפָעָטָעָר אַיּוֹ דַּאַס וּוְיִבְּלָל דַּאַ צְרוּקִיךְ מַיְתָן שְׁטִיקָל פָּאַפִּיר. דַּעַר רַבְּ טְרָאָגֶט עַס צָוְצָוְדִּי אַוְינָן – עַר זַעַט נִשְׁתָּגֶת קַיְיָן.
וּוְאָרטָ...
– עַס שְׁטִיטָא דַּאַקְּ גַּאֲרְנִישָׁט ! – זַאְגָט דַּעַרְבָּד.
– דַּאַס אַיּוֹ טַאַקָּעָדִי צְרָה²⁴, רַבְּיָ...“

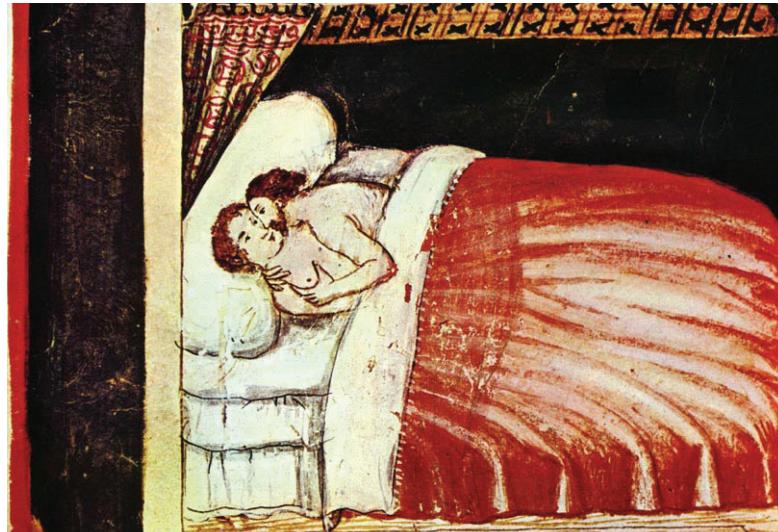
– דַּי תּוֹרָה אַיּוֹ וּיְעָרָגְטָן קָעָגָן אִימְפָאַטְעָנָץ.
– אַיְאָ, פָּאָר וּוְאָס ?
– נָוְן, מַעַן זַאְגָט דַּאַקְּ : אַלְצָ שְׁטִיטָא אַיּוֹ דַּעַרְבָּה !

אַיּוֹמְטָן יּוֹמְ-כִּיפּוֹר²⁵ וּוְעַט אַיְדָה, וּוְיִנְגָּעָר אַבְּאַקְּאַנְטָעָר
יּוֹנְגָּעָר-מַאַן גַּנְבָּעָט זַיְן אַרְוִיס²⁶ פָּוָן שּׁוֹלָל²⁷. פְּרָעָגֶט עַד אִים :
– וּוֹהִין ?
– אַיּוֹ הַיְזָל²⁸ אַרְיִין, צָוְדִּי מִידְלָעָךְ ! – עַנְתְּפָעָרֶת יְעָנָעָה.

– שְׁעַמְסָט זַיְן נִשְׁתָּגֶת ? סְאַיּוֹ דַּאַקְּ עַפְעָס יּוֹמְ-כִּיפּוֹר אַוְיָף דַּעַר
וּוְעָלָט !

– אַוְיָף דַּעַר וּוְעָלָט אַיּוֹ טַאַקָּעָדִי יּוֹמְ-כִּיפּוֹר, נָאָר וּוְאָס קָעָן אַיּוֹ
זַיְקָהָלְפָּן, אֹזְבִּי מִיר אַיּוֹ דֵי הַוִּזְנָן אַיּוֹ שִׁמְחָת-תּוֹרָה²⁹ ?

אַיְוָגָג צְנִיעָוָתְדִּיקָן³⁰ וּוְיִבְּלָל טְרָעָט זַיְקָמְטָאַט חַבְּרָטָע³¹ דַּעַם
טָאָגָן נָאָקָא אַיר חַתְּנוֹהָה³². דַּי חַבְּרָטָע אַיּוֹ נִיְגָעָרִיךְ צָוְוִיסָן וּוְיִיְאַיְן.
אַדְרוֹךְ דַּי עַרְשָׁטָן נָאָכָט אַוְן וּוְאָס יְעָנָעָטָרָאָט וּוְעָגָן אַיר חַתָּן³³.
– עַר אַיּוֹ מְשׁוֹגָעָע³⁴ !
– וּוְיִזְוִי ?
– עַר קְרִיכְטָאַט אַוְיָף מְעַנְטָשָׁן !...

בַּילְד פָּוָן אַמִּיטְלַ-עַלְטָעָרִישָׁן בָּוָךְ וּוְעָגָן
גַּעַזְוֹנָט אַוְן וּוְיִלְזָיִן (פָּוָן יָאָרָהָנוֹנְדָעָרֶת)

לוּוִיט יִדְיִשְׁקִיִּיט אַיּוֹ שְׁטְרָעָנָג פָּאָרְוּוּעָרֶט³ עַמְעַצְעָר זַאל זַיְקָ
צּוֹקְקָן בְּעַתְּ⁴ מַאַן אַוְן וּוְיִבְּבָאַהָעָפָּט זַיְקָ⁵. פָּאָר וּוְאָס ? דַּעַר
עַנְתְּפָעָר אַיּוֹ : טַאַמְעָד אַיּוֹ וּוְעַט זַעַן וּוְיִיְאַנְדָעָר יִדְעָמָט
זַיְקָ צָוְמָהָבָה, וּוְעַט עַד אִים בָּאַלְדָה זָגָן : „אַיְיךְ קָעָן בְּעָסָעָה, לְאַזְתָּ
מִיךְ, וּוְעַל אַיְיךְ אַיְיךְ וּוְיִיְזָן“...

– פָּאָר וּוְאָס הַאָבָן קְרָעָפְלָעָךְ⁶ דְּרִי שְׁפִיצָן ?
– דַּאַס אַיּוֹ אַנְטָקָעָגָן דִּי אִימְהָוֹת⁸, דִּי מַאְמָעָס פָּוָן יִדְיִשָּׁן
פָּאָלָק.

– דִּי אִימְהָוֹת זְעָנָעָן דַּאַקְּ אַבְּעָר גָּעוּנָעָן פְּיָר : שְׁרָה, רַבְּקָה,
רְחָל אַוְן לְהָאָה⁹ !
– יִאָ, אַבְּעָר רְחָל אַוְן לְהַאָבָן גַּעַהָאָט נָאָר אַיְין שְׁפִיצָן¹⁰ ...

אוֹיָף „קָוְמָעָן“ זַאְגָט מַעַן אַיּוֹ לְשׁוֹן-קוֹדֶשׁ¹¹, בָּוָא¹², אַוְן דַּעַר
זְעַלְבָּר וּוְעַרְבָּ אַיּוֹ אַנְיְּפָעָמִים פָּאָר „הַאָבָן גַּעַשְׁלָעָכְטְ-בָּאָר
צִוְּנָגָעָן מִיטָּאַטְרָויִי“.

1. blagues grossières/dirty jokes 2. ... MEKOYRIM selon d'anciennes sources/from old sources, sing. MOKER 3. interdit/forbidden 4. BEYS pendant que/while 5. font l'amour/make love 6. sorte de raviolis/dumplings 7. bouts/points 8. ... IMOES à cause des matriarches/because of the Matriarchs 9. SORE, RIVKE, ROKHL ... LEYE Sarah, Rebecca, Rachel, Leah 10. euphémisme pour l'organe sexuel masculin/euphemism for the male sexual organ 11. LOSHN-KOYDESH hébreu/Hebrew 12. BOY arriver/come 13. TOYRE Torah 14. VEAVROM ZOKN BO VAYOMIM 15. on traduit, on explique/they translate, they explain 16. précisément/precisely 17. ROV rabbin/rabbi 18. TAYNE plainte/complaint 19. GET divorce 20. REBE maître/master 21. ... MEYLE soit/let it be 22. alors/so 23. crayon/pencil 24. TSORE problème/problem 25. YOM-KIPER Yom Kippur/Yom Kipur 26. GANVET ... se faufile dehors/steals out 27. synagogue 28. bordel/bordello 29. SIMKHES-TOYRE fête de la joie de la Torah/holiday of Rejoicing in the Torah 30. TSNI'ESDIK chaste 31. KHA'VERTE amie/friend (fem.) 32. KHA'SENE noces/wedding 33. KHOSN nouveau mari/bridegroom 34. MESHUGE fou/crazy.

DER YIDISHER

דער יידישער

טַם-טַם

א פעריאדיש בלעטל פאר יידיש-עלרנערס

דער יידישער טעם-טעם איז א פובליקאציע פון

פאריזער יידיש-צענטער – מעדענס-ביבליואטעק.

DER YIDISHER TAM-TAM est une publication de

la Maison de la culture yiddish –

Bibliothèque Medem.

רעדאקטיע

רעדאקטיר-קאלגעיג

נאטאליע קרייניצקי

עוולין גرومבערג

רובי מאונעט

מייטארכבעטער אין דעם נומער

שרון בר-פוכבא

אקוולייל גראיגראו וויטשוייטע

טל חברד-כיבאושסקי (אויסטעל)

יצחק ניבאושסקי (שפראך-השגה)

Rédaction

Comité de rédaction

Natalia Krynicka

Evelyne Grumberg

Rubye Monet

Ont collaboré à ce numéro

Sharon Bar-Kochva

Tal Hever-Chybowski (graphiste)

Akvilé Grigoraviciūtė

Yitskhok Niborski (responsable linguistique)

DER YIDISHER TAM-TAM

Maison de la culture yiddish –

Bibliothèque Medem

29 rue du Château-d'Eau

75010 Paris

Tél. : +33(0)1 47 00 14 00

Fax : +33(0)1 47 00 14 47

yiddishweb.com/tamtam

tamtam@yiddishweb.com

פריזן : 2,50 איראָס

PRIX/PRICE : 2,50 €

דער יידישער טעם-טעם איז אַיִין-
און-איינזיקע פובליקאציע אַין גאנצָן
געווידמעט יידיש-עלרנערס, וואָס גײַת
אַרְוִיס אַן פֿרָאָפִיטֿ-צּוּוֹעָן. מֵיר בעטָן
אַוִיךְ אַיִיר אָונְטֿוּרֶשְׁטֿוּזָגָן !

מֵיר פֿאָרְבָּעָטָן אַיִיךְ
– זַיְצָו אַבָּאַנְרִין אָונְטָעָר :
yiddishweb.com/abonirn

– צַו קוֹפֶּן אַלְטָעָן נָוְמָעָן אָונְטָעָר :
yiddishweb.com/altenumern

– צַו שִׁיקָּן אַצּוֹשְׁטִיעָר אָונְטָעָר :
yiddishweb.com/matone

– צַו דַּעֲצִילָן אַיִירָעָרָעָן חֶבְּרִים,
לְעָרְעָרָס אָוֹן תַּלְמִידִים וּוּגָן דָּעָם
יִידִישָּׁן טַעַם-טַעַם !

מֵיר דָּאַנְקָעָן אַיִיךְ גָּאָרָה האַרְצִיךְ !
די רעדאקטיע